C/2024/6834

29.11.2024

NÕUKOGU SOOVITUS,

21. oktoober 2024,

mis käsitleb Rootsi majandus-, eelarve-, tööhõive- ja struktuuripoliitikat

(C/2024/6834)

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 121 lõiget 2 ja artikli 148 lõiget 4,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2024. aasta määrust (EL) 2024/1263 majanduspoliitika tulemusliku koordineerimise ja mitmepoolse eelarvejärelevalve kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1466/97 ([1]), eriti selle artikli 3 lõiget 3,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. novembri 2011. aasta määrust (EL) nr 1176/2011 makromajandusliku tasakaalustamatuse ennetamise ja korrigeerimise kohta ([2]), eriti selle artikli 6 lõiget 1,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni soovitust,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi resolutsioone,

võttes arvesse Euroopa Ülemkogu järeldusi,

võttes arvesse tööhõivekomitee arvamust,

võttes arvesse majandus- ja rahanduskomitee arvamust,

võttes arvesse sotsiaalkaitsekomitee arvamust,

võttes arvesse majanduspoliitika komitee arvamust

ning arvestades järgmist:

(1) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/241 ([3]), millega loodi taaste- ja vastupidavusrahastu (edaspidi „rahastu“), jõustus 19. veebruaril 2021. Rahastust antakse liikmesriikidele rahalist toetust reformide ja investeeringute elluviimiseks ning sellega kaasneb liidu rahastatav fiskaalne impulss. Kooskõlas majanduspoliitika koordineerimise Euroopa poolaasta prioriteetidega aitab rahastu saavutada majanduslikku ja sotsiaalset taastumist ning rakendada kestlikke reforme ja investeeringuid, eelkõige reforme ja investeeringuid, et edendada rohe- ja digipööret ning muuta liikmesriikide majandus vastupidavamaks. Samuti aitab see tugevdada riigi rahandust ning hoogustada majanduskasvu ja töökohtade loomist keskpikas ja pikas perspektiivis, parandada territoriaalset ühtekuuluvust liidus ja toetada Euroopa sotsiaalõiguste samba jätkuvat rakendamist.

(2) 27. veebruaril 2023. aastal vastu võetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2023/435 ([4]) (edaspidi „REPowerEU määrus“) eesmärk on järk-järgult kaotada liidu sõltuvus Venemaa fossiilkütuste impordist. See aitaks saavutada energiajulgeoleku ja mitmekesistada liidu energiavarustust ning suurendada samal ajal taastuvate energiaallikate kasutuselevõttu, energiasalvestusvõimsust ja energiatõhusust. Rootsi lisas oma riiklikusse taaste- ja vastupidavuskavasse uue REPowerEU peatüki, et rahastada olulisi reforme ja investeeringuid, mis aitavad saavutada REPowerEU eesmärke.

(3) Komisjon avaldas 16. märtsil 2023 teatise „ELi pikaajaline konkurentsivõime: pilk 2030. aasta järgsesse aega“, et anda teavet poliitiliste otsuste tegemiseks ja luua raamtingimused majanduskasvu hoogustamiseks. Teatises käsitletakse konkurentsivõimet üheksa vastastikku tugevdava teguri kaudu. Nende tegurite hulka kuuluvad muu

([1]) ELT L, 2024/1263, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj.
([2]) ELT L 306, 23.11.2011, lk 25, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2011/1176/oj.
([3]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. veebruari 2021. aasta määrus (EL) 2021/241, millega luuakse taaste- ja vastupidavusrahastu (ELT L 57, 18.2.2021, lk 17, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj).
([4]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. veebruari 2023. aasta määrus (EL) 2023/435, millega muudetakse määrust (EL) 2021/241 riiklike taaste- ja vastupidavuskavade REPowerEU peatükkide osas ning määrusi (EL) nr 1303/2013, (EL) 2021/1060 ja (EL) 2021/1755 ning direktiivi 2003/87/EÜ (ELT L 63, 28.2.2023, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/435/oj).

hulgas juurdepääs erakapitalile, teadusuuringud ja innovatsioon, haridus ja oskused ning toimiv ühtne turg, mis on esmatähtsad poliitikaprioriteedid reformide ja investeeringute elluviimiseks, et käsitleda praeguseid tootlikkusega seotud probleeme ning suurendada liidu ja selle liikmesriikide pikaajalist konkurentsivõimet. Komisjon avaldas 14. veebruaril 2024 teatise „Ühtse turu ja konkurentsivõime 2024. aasta aruanne“. Kõnealuses teatises on üksikasjalikult kirjeldatud Euroopa ühtse turu tugevaid külgi ja probleeme konkurentsivõime alal ning kajastatud aasta jooksul toimunud muutusi, tuginedes eespool nimetatud üheksale konkurentsivõimet edendavale tegurile.

(4) Komisjon võttis 21. novembril 2023 vastu 2024. aasta kestliku majanduskasvu analüüsi, mis tähistas majanduspoliitika koordineerimise Euroopa poolaasta (2024) algust. Euroopa Ülemkogu kinnitas 22. märtsil 2024 2024. aasta kohta iga-aastase kestliku majanduskasvu analüüsi prioriteedid, mille keskmes on konkurentsivõimelise kestlikkuse neli mõõdet. Komisjon võttis 21. novembril 2023 määruse (EL) nr 1176/2011 alusel vastu ka 2024. aasta häiremehhanismi aruande, milles nimetati Rootsit ühe liikmesriigina, kus võib esineda tasakaalustamatus või kus võib esineda oht selle tekkimiseks ja kelle olukorda tuleb põhjalikult analüüsida. Samuti võttis komisjon vastu soovituse euroala majanduspoliitikat käsitleva nõukogu soovituse kohta ning ettepaneku 2024. aasta ühise tööhõivearuande kohta, milles analüüsitakse tööhõivesuuniste ja Euroopa sotsiaalõiguste samba põhimõtete rakendamist. Nõukogu võttis 12. aprillil 2024 vastu soovituse euroala majanduspoliitika kohta ([5]) (edaspidi „2024. aasta euroala käsitlev soovitus“) ja 11. märtsil 2024 ühise tööhõivearuande.

(5) 30. aprillil 2024 jõustus liidu uus majanduse juhtimise raamistik. Raamistik hõlmab uut määrust (EL) 2024/1263 majanduspoliitika tulemusliku koordineerimise ja mitmepoolse eelarvejärelevalve kohta, muudetud nõukogu määrust (EÜ) nr 1467/97 ([6]) ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse rakendamise kiirendamise ja selgitamise kohta ning muudetud nõukogu direktiivi 2011/85/EL ([7]) liikmesriikide eelarveraamistiku nõuete kohta. Uue majanduse juhtimise raamistiku eesmärk on edendada reformide ja investeeringute kaudu usaldusväärset ja jätkusuutlikku riigi rahandust, kestlikku ja kaasavat majanduskasvu ning vastupanuvõimet ning vältida valitsemissektori ülemäärast eelarvepuudujääki. Uue majanduse juhtimise raamistikuga edendatakse ka riikide isevastutust ja keskendutakse rohkem keskpikale perspektiivile koos nõuete tõhusama ja sidusama täitmise tagamisega. Iga liikmesriik peab esitama nõukogule ja komisjonile riikliku keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava. Riiklikud keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikavad sisaldavad liikmesriigi eelarve-, reformi- ja investeerimiskohustusi ning hõlmavad riigisisese seadusandliku tsükli pikkusest sõltuvalt nelja- või viieaastast planeerimisperioodi. Riiklikes keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikavades esitatud netokulude ([8]) kava peab olema kooskõlas määruse (EL) 2024/1263 nõuetega, sealhulgas nõudega hoida valitsemissektori võlg usutavas langustrendis või viia see usutavasse langustrendi kohandamisperioodi lõpuks või hoida see mõistlikul tasemel allpool 60 % sisemajanduse koguproduktist (SKP) ning viia valitsemissektori eelarve puudujääk keskpika perioodi jooksul alla aluslepingus sätestatud kontrollväärtust 3 % SKPst ja/või hoida see allpool kõnealust kontrollväärtust. Kohandamisperioodi võib pikendada kuni kolme aasta võrra, kui liikmesriik võtab kohustuse teha asjakohased reformid ja investeeringud vastavalt määruses (EL) 2024/1263 sätestatud kriteeriumidele. Selleks et toetada kõnealuste riiklike keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikavade koostamist, avaldas komisjon 21. juunil 2024 suunised teabe kohta, mille liikmesriigid peavad esitama oma riiklikes keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikavades ning iga-aastastes eduaruannetes. Kooskõlas määruse (EL) 2024/1263 artiklitega 5 ja 36 edastas komisjon liikmesriikidele kohaldataval juhul võrdlustrajektoorid ja tehnilise teabe. Liikmesriigid peavad esitama oma riikliku keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava 20. septembriks 2024, välja arvatud juhul, kui liikmesriik ja komisjon lepivad kokku tähtaja pikendamises mõistliku aja võrra. Kooskõlas oma riigisisese õigusraamistikuga võivad liikmesriigid arutada oma keskpika perioodi kavade projekte oma parlamentidega, paluda sõltumatutel eelarveasutustel esitada arvamuse ning konsulteerida sotsiaalpartnerite ja muude riiklike sidusrühmadega.

([5]) Nõukogu 12. aprilli 2024. aasta soovitus euroala majanduspoliitika kohta (ELT C, C/2024/2807, 23.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/2807/oj).

([6]) Nõukogu 7. juuli 1997. aasta määrus (EÜ) nr 1467/97 ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse rakendamise kiirendamise ja selgitamise kohta (EÜT L 209, 2.8.1997, lk 6, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/1997/1467/oj).

([7]) Nõukogu 8. novembri 2011. aasta direktiiv 2011/85/EL liikmesriikide eelarveraamistiku nõuete kohta (ELT L 306, 23.11.2011, lk 41, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2011/85/oj).

([8]) Netokulu, nagu on määratletud määruse (EL) 2024/1263 artikli 2 punktis 2. Netokulu – valitsemissektori kulud, millest on maha arvatud i) intressikulud, ii) kaalutlusõigusel põhinevad tulumeetmed, iii) liidu programmidega seotud kulud, mis kaetakse täielikult liidu vahenditest saadava tuluga, iv) riikide kulud liidu rahastatavate programmide kaasrahastamiseks, v) töötuskindlustushüvitiste kulude tsüklilised elemendid ning vi) ühekordsed ja muud ajutised meetmed.

(6) 2024. aastal jätkub majanduspoliitika koordineerimise Euroopa poolaasta areng kooskõlas rahastu rakendamisega. Taaste- ja vastupidavuskavade täielik rakendamine on jätkuvalt oluline Euroopa poolaasta poliitiliste prioriteetide elluviimiseks, kuna kavad aitavad tulemuslikult käsitleda kõiki probleeme või märkimisväärset osa probleemidest, mis on viimastel aastatel esitatud asjakohastes riigipõhistes soovitustes esile toodud. 2019., 2020., 2022. ja 2023. aasta riigipõhised soovitused on jätkuvalt sama asjakohased taaste- ja vastupidavuskavade puhul, mis on läbi vaadatud või mida on ajakohastatud või muudetud vastavalt määruse (EL) 2021/241 artiklitele 14, 18 ja 21.

(7) Rootsi esitas 28. mail 2021 vastavalt määruse (EL) 2021/241 artikli 18 lõikele 1 komisjonile oma riikliku taaste- ja vastupidavuskava. Komisjon hindas määruse (EL) 2021/241 artikli 19 kohaselt taaste- ja vastupidavuskava asjakohasust, tulemuslikkust, tõhusust ja sidusust kooskõlas kõnealuse määruse V lisas esitatud hindamissuunistega. Nõukogu võttis 4. mail 2022 vastu Rootsi taaste- ja vastupidavuskavale antud hinnangu heakskiitmist käsitleva rakendusotsuse ([9]), mida muudeti 9. novembril 2023 vastavalt määruse (EL) 2021/241 artikli 18 lõikele 2, et ajakohastada tagastamatu rahalise toetuse maksimaalset summat ja lisada REPowerEU peatükk ([10]). Osamaksete tegemine sõltub määruse (EL) 2021/241 artikli 24 lõike 5 kohaselt tehtud komisjoni otsusest selle kohta, et Rootsi on rahuldavalt täitnud nõukogu rakendusotsuses sätestatud asjakohased eesmärgid ja sihid. Rahuldav täitmine eeldab, et varem saavutatud eesmärke ja sihte ei ole tagasi pööratud.

(8) Rootsi esitas 26. aprillil 2024 oma 2024. aasta riikliku reformikava ja oma 2024. aasta lähenemisprogrammi kooskõlas nõukogu määruse (EÜ) nr 1466/97 ([11]) artikli 8 lõikega 1. Vastavalt määruse (EL) 2021/241 artiklile 27 kajastab 2024. aasta riiklik reformikava ka Rootsi kaks korda aastas esitatavat aruannet taaste- ja vastupidavuskava täitmisel tehtud edusammude kohta.

(9) Komisjon avaldas 19. juunil 2024 Rootsi kohta 2024. aasta riigiaruande. Selles hinnati Rootsi edusamme nõukogu poolt aastatel 2019–2023 vastu võetud asjaomaste riigipõhiste soovituste järgimisel ning tehti kokkuvõte sellest, kuidas Rootsi on taaste- ja vastupidavuskava rakendanud. Selle analüüsi põhjal tehti riigiaruandes kindlaks puudused seoses probleemidega, mida taaste- ja vastupidavuskavas ei käsitleta või käsitletakse ainult osaliselt, ning uute ja esilekerkivate probleemidega. Samuti hinnati Rootsi edusamme Euroopa sotsiaalõiguste samba rakendamisel ning liidu peamiste tööhõive, oskuste ja vaesuse vähendamise eesmärkide ning ÜRO kestliku arengu eesmärkide saavutamisel.

(10) Komisjon tegi määruse (EL) nr 1176/2011 artikli 5 alusel Rootsi kohta põhjaliku analüüsi. Peamised järeldused, milleni komisjoni töötajad jõudsid oma hinnangus Rootsi makromajandusliku haavatavuse kohta kõnealuse määruse kohaldamisel, avaldati 2024. aasta märtsis. Komisjon jõudis 19. juunil 2024 järeldusele, et Rootsis esineb makromajanduslik tasakaalustamatus. Eelkõige seisab Rootsi silmitsi kinnisvaraturuga seotud haavatavuse ja erasektori suure võlaga, mis on hoolimata hiljutisest kinnisvarahindade korrektsioonist endiselt aktuaalne, kusjuures poliitikameetmed nende probleemide lahendamiseks on olnud piiratud. Pärast mitu aastat kestnud märkimisväärset tõusu on kinnisvarahinnad 2022. ja 2023. aastal langenud. Erasektori võlg SKP suhtes vähenes SKP suure nominaalkasvu tõttu, mis tulenes kiirest inflatsioonist, samal ajal kui võlatase nominaalväärtuses siiski suurenes. Intressimäärade kiire tõus on negatiivselt mõjutanud leibkondade ja ärikinnisvaraga tegelevate ettevõtete võlateenindust, vähendanud nõudlust ja mõjutanud kinnisvarahindu. Muutuvad intressimäärad ja väga pikad hüpoteeklaenud on avaldanud survet leibkondade finantsseisundile, vähendanud tagasimaksevõimet ja põhjustanud tarbimise vähenemist ning lisaks soodustasid need 2023. aastal majanduslangust. Samal ajal vähenes uute elamute ehitus järsult. Vaatamata hiljutisele langusele on eluasemehinnad endiselt selgelt liiga kõrged; näib, et ärikinnisvara hinnad ei ole veel täielikult korrigeerunud ning kui intressimäärad püsivad kõrged ja väärtus langeb, ohustab see suutlikkust võlga teenindada. Finantssektor on kinnisvarasektoris avalduvatele riskidele väga avatud, kuid selle tugevad näitajad peaksid kaitsma selle eest, et kinnisvaraprobleemid laienevad mujale majandusesse. Poliitiliste meetmete osas on edusamme tehtud vähe ja kui kindlamaid meetmeid ei võeta, jäävad tuvastatud nõrgad kohad püsima ning see võib uuesti kaasa tuua laenuga eluaseme soetamise ja kinnisvara ülehindamise. Meetmed, millega suurendatakse eluasemete pakkumist, võivad aidata neid probleeme ära hoida. Lisaks soodustab maksustamine jätkuvalt laenuga eluaseme soetamist hüpoteeklaenude intressimaksete märkimisväärse mahaarvamise kaudu, mis soodustab eluaseme omamise eelistamist. Üüriturgu ei ole reformitud.

([9]) ST 7772/22 INIT ja ST 7772/22 ADD 1.

([10]) Nõukogu 9. novembri 2023. aasta rakendusotsus, millega muudetakse 4. mai 2022. aasta rakendusotsust, millega kiidetakse heaks Rootsi taaste- ja vastupidavuskavale antud hinnang (ST 14474/23 ja ST 14474/23 ADD 1).

([11]) Nõukogu 7. juuli 1997. aasta määrus (EÜ) nr 1466/97 eelarveseisundi järelevalve ning majanduspoliitika järelevalve ja kooskõlastamise tõhustamise kohta (EÜT L 209, 2.8.1997, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/1997/1466/oj).

(11) Vastavalt Eurostati kinnitatud andmetele vähenes Rootsi valitsemissektori eelarve ülejääk 1,2 %-lt SKPst 2022. aastal 0,6 % puudujäägini SKPst 2023. aastal, samal ajal kui valitsemissektori võlg vähenes 33,2 %-lt SKPst 2022. aasta lõpus 31,2 %-le SKPst 2023. aasta lõpus.

(12) Nõukogu soovitas 12. juulil 2022 ([12]) Rootsil võtta meetmeid, tagamaks 2023. aastal, et riiklikult rahastatavate esmaste jooksvate kulude kasv on kooskõlas üldiselt neutraalse eelarvepoliitikaga ([13]), võttes arvesse jätkuvat ajutist ja sihipärast toetust leibkondadele ja ettevõtetele, kes on energiahindade tõusu suhtes kõige haavatavamad, ja Ukrainast põgenevatele inimestele. Rootsi peaks olema valmis kohandama jooksvaid kulutusi vastavalt muutuvale olukorrale. Samuti soovitas nõukogu Rootsil suurendada avaliku sektori investeeringuid rohe- ja digipöördesse ning energiajulgeolekusse, võttes arvesse algatust „REPowerEU“, sealhulgas kasutades rahastut ning muid liidu vahendeid. Komisjoni hinnangul oli eelarvepoliitika ([14]) 2023. aastal üldjoontes neutraalne (0 % SKPst). Riiklikult rahastatavate esmaste jooksvate kulude kasv (ilma kaalutlusõigusel põhinevate tulumeetmeteta) andis 2023. aastal eelarvepoliitikasse üldjoontes neutraalse panuse 0,1 % SKPst ja oli kooskõlas nõukogu 12. juuli 2022. aasta soovitusega. Riiklikult rahastatavate esmaste jooksvate kulude üldjoontes neutraalne panus tulenes energiahindade tõusu tõttu leibkondade ja ettevõtete toetamiseks võetud (suunatud ja üldiste) erakorraliste toetusmeetmete kulude vähendamisest (0,3 protsendipunkti SKPst), mida osaliselt tasakaalustasid mitmed väiksemad meetmed, muu hulgas kütuse energiamaksu vähendamine. Riiklikult rahastatavad investeeringud moodustasid 2023. aastal 4,9 % SKPst, mis on 0,2 protsendipunkti võrra rohkem kui 2022. aastal. Rootsi rahastas avaliku sektori investeeringuid rohe- ja digipöördesse ning energiajulgeolekusse, näiteks tööstuse ja kliima arenguhüppe kavad, rahastades kliimaprojekte ja vähesaastavat tehnoloogiat tööstuses ning lairibaühenduse laiendamist. Rootsi ei ole rahastu raames veel maksetaotlust esitanud.

(13) 2024. aasta lähenemisprogrammi eelarveprognooside aluseks oleva makromajandusliku stsenaariumi kohaselt kasvab reaalne SKP 2024. aastal 0,7 % ja 2025. aastal 2,5 %, samas kui tarbijahindade inflatsioon ilma intressikuluta on 2024. aastal 2,1 % ja 2025. aastal 1,7 %. Valitsemissektori eelarve puudujääk peaks 2024. aastal suurenema 1,2 %-le SKPst ja vähenema 2025. aastal 0,3 %-le SKPst, samas kui valitsemissektori võla suhe SKPsse peaks 2024. aasta lõpuks suurenema 32,0 %-le ja 2025. aasta lõpuks vähenema 31,4 %-le. Pärast 2025. aastat peaks valitsemissektori eelarve puudujääk jõudma ülejääki 0,7 % SKPst 2026. aastal ja suurenema 1,7 %-le SKPst 2027. aastal. Seega jääb valitsemissektori eelarvepositsioon programmiperioodi jooksul prognooside kohaselt alla aluslepingus sätestatud eelarvepuudujäägi kontrollväärtust 3 % SKPst. Valitsemissektori võla suhe SKPsse peaks pärast 2025. aastat vähenema 2026. aastal 30,0 %-le ja 2027. aastal 28,0 %-le.

(14) Komisjoni 2024. aasta kevadprognoosi kohaselt kasvab reaalne SKP 2024. aastal 0,2 % ja 2025. aastal 2,1 % ning tarbijahindade harmoneeritud indeksiga (THHI) mõõdetud inflatsioon on 2024. aastal 2,0 % ja 2025. aastal 1,8 %.

(15) Komisjoni 2024. aasta kevadprognoosi kohaselt on valitsemissektori eelarve puudujääk 2024. aastal 1,4 % SKPst, mis kajastab muu hulgas maksutulu kasvu aeglustumist ja kulude suurenemist eelkõige seoses indekseeritud pensionidega piirkondlikus ja omavalitsuse allsektoris, samal ajal kui valitsemissektori võla suhe SKPsse peaks 2024. aasta lõpuks suurenema 32 %-le. Komisjoni prognooside kohaselt on eelarvepoliitika 2024. aastal ekspansiivne (0,6 % SKPst).

(16) Komisjoni 2024. aasta kevadprognoosi kohaselt rahastatakse 2024. aastal rahastu tagastamatust toetusest kulusid mahus 0,1 % SKPst (2023. aastal 0,1 % SKPst). Rahastu toetustest rahastatavad kulutused võimaldavad teha kvaliteetseid investeeringuid ja viia ellu tootlikkust suurendavaid reforme, ilma et see mõjutaks otseselt Rootsi valitsemissektori eelarvepositsiooni ja võlga.

([12]) Nõukogu 12. juuli 2022. aasta soovitus, milles käsitletakse Rootsi 2022. aasta riiklikku reformikava ja esitatakse nõukogu arvamus Rootsi 2022. aasta lähenemisprogrammi kohta (ELT C 334, 1.9.2022, lk 221).

([13]) Komisjoni 2024. aasta kevadprognoosi kohaselt on Rootsi keskpika perioodi potentsiaalne SKP kasv 2023. aastal nominaalväärtuses 7,7 %, tuginedes kümne aasta keskmisele potentsiaalsele reaalkasvu määrale ja 2023. aasta SKP deflaatorile.

([14]) Eelarvepoliitika on määratletud kui valitsemissektori eelarvepositsiooni aastase muutuse näitaja. Selle eesmärk on hinnata nii riiklikult kui ka liidu eelarvest rahastatavast eelarvepoliitikast tulenevat majanduslikku impulssi. Eelarvepoliitikat mõõdetakse vahena i) keskpika perioodi potentsiaalse majanduskasvu ja ii) esmaste kulude muutuse vahel, millest on maha arvatud kaalutlusõigusel põhinevad tulumeetmed (välja arvatud COVID-19 kriisiga seotud ajutised erakorralised meetmed) ning mis hõlmab rahastu tagastamatu toetuse ja muude liidu vahenditega rahastatavaid kulusid. Miinusmärgiga näitaja osutab ekspansiivsele eelarvepoliitikale, samas kui plussmärgiga näitaja osutab pärssivale eelarvepoliitikale.

(17) Nõukogu soovitas 14. juulil 2023 ([15]) Rootsil säilitada 2024. aastal usaldusväärse eelarvepositsiooni. Liikmesriikidel paluti 2023. aasta eelarve täitmisel ja 2024. aasta eelarvekava koostamisel võtta arvesse, et komisjon teeb 2023. aasta eelarve täitmise andmete põhjal nõukogule ettepaneku algatada ülemäärase eelarvepuudujäägi menetlused. Komisjoni 2024. aasta kevadprognoosi kohaselt on Rootsi struktuurne eelarvepositsioon 2024. aastal 0,0 % SKPst (2023. aastal 0,1 % SKPst), st riik ületab oma keskpika perioodi eelarve-eesmärki, milleks on –1 % SKPst. See on kooskõlas nõukogu soovitusega.

(18) Lisaks soovitas nõukogu Rootsil võtta meetmeid, et võimalikult kiiresti 2023. ja 2024. aastal kaotada kehtivad erakorralised energiatoetusmeetmed. Nõukogu soovitas, et kui energiahindade uue tõusu tõttu on vaja uusi või jätkuvaid toetusmeetmeid, tuleb Rootsil tagada, et sellised toetusmeetmed on suunatud haavatavate leibkondade ja ettevõtete kaitsmisele, on eelarve seisukohast vastuvõetava maksumusega ning säilitavad stiimulid energiasäästuks. Komisjoni 2024. aasta kevadprognoosi kohaselt peaks erakorralistest energiatoetusmeetmetest tulenev eelarve netokulu ([16]) olema 2023. aastal alla 0,1 % SKPst, 2024. aastal alla 0,1 % SKPst ja 2025. aastal 0 % SKPst. Erakorralised energiatoetusmeetmed 2023. ja 2024. aastal kaotati, mis on kooskõlas nõukogu soovitusega.

(19) Lisaks soovitas nõukogu Rootsil säilitada riiklikult rahastatavad avaliku sektori investeeringud ning tagada rahastust antavate toetuste ja muude liidu vahendite tulemuslik kasutuselevõtt, eelkõige rohe- ja digipöörde edendamiseks. Komisjoni 2024. aasta kevadprognoosi kohaselt peaksid riiklikult rahastatavad avaliku sektori investeeringud suurenema 4,9 %-lt SKPst 2023. aastal 5,1 %-le SKPst 2024. aastal. See on kooskõlas nõukogu soovitusega. Samal ajal prognoositakse, et liidu vahenditest, sealhulgas rahastu toetustest, rahastatavad avaliku sektori kulud jäävad 2024. aastal samale tasemele (0,2 % SKPst).

(20) Prognoosi koostamise ajal teada olevate poliitikameetmete põhjal ja eeldusel, et poliitikat ei muudeta, hinnatakse komisjoni 2024. aasta kevadprognoosis, et 2025. aastal on valitsemissektori eelarve puudujääk 0,9 % SKPst ja valitsemissektori võla suhe SKPsse 31,3 %, mida toetab eeldatav majanduse taastumine.

(21) Vastavalt määruse (EL) 2021/241 artikli 19 lõike 3 punktile b ja V lisa kriteeriumile 2.2 sisaldab taaste- ja vastupidavuskava ulatuslikke üksteist vastastikku tugevdavaid reforme ja investeeringuid, mis tuleb rakendada 2026. aastaks. Need reformid ja investeeringud peaksid aitama tulemuslikult käsitleda kõiki probleeme või märkimisväärset osa probleemidest, mis on kindlaks tehtud asjakohastes riigipõhistes soovitustes. Järele jäänud lühikese aja jooksul on oluline kiiresti jätkata taaste- ja vastupidavuskava, sealhulgas REPowerEU peatüki tulemuslikku rakendamist, et suurendada Rootsi pikaajalist konkurentsivõimet rohe- ja digipöörde kaudu, tagades samal ajal sotsiaalse õigluse. Taaste- ja vastupidavuskavast tulenevate kohustuste täitmiseks 2026. aasta augustiks on oluline, et Rootsi kiirendaks märkimisväärselt reformide ja investeeringute elluviimist. Jätkuvalt on oluline süstemaatiliselt kaasata kohalikke ja piirkondlikke omavalitsusi, sotsiaalpartnereid, kodanikuühiskonda ja muid asjaomaseid sidusrühmi, et tagada laialdane isevastutus taaste- ja vastupidavuskava eduka rakendamise eest.

(22) Ühtekuuluvuspoliitika programmide vahehindamise osana vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1060 ([17]) artiklile 18 peab Rootsi 2025. aasta märtsiks läbi vaatama kõik Euroopa Regionaalarengu Fondist (ERF), Euroopa Sotsiaalfond+-ist (ESF+), Ühtekuuluvusfondist ja Õiglase Ülemineku Fondist (JTF) toetatavad programmid, võttes muu hulgas arvesse 2024. aasta riigipõhistes soovitustes ning riiklikus energia- ja kliimakavas kindlaks tehtud probleeme. Läbivaatamise tulemuste alusel eraldatakse lõplikult iga programmiga ette nähtud liidu rahastus. Rootsi on teinud edusamme ühtekuuluvuspoliitika programmide ja Euroopa sotsiaalõiguste samba rakendamisel, kuid jätkuvalt on probleeme ning erinevused pealinna piirkonna ja ülejäänud riigi vahel püsivad. On oluline kiirendada ühtekuuluvuspoliitika programmide rakendamist ja programmides kokku lepitud prioriteedid on jätkuvalt asjakohased. Äärmiselt oluline on jätkata innovatsiooni toetamist, mis aitab kaasa ühiskonna keskkonnasäästlikumaks muutmisele eesmärgiga saavutada kliimaneutraalne majandus, jätkates samal ajal sotsiaal-majanduslike piirkondlike erinevuste ning linna- ja linnaväliste piirkondade vaheliste erinevuste vähendamist. Lisaks on jätkuvalt oluline edendada täiend- ja ümberõpet, pöörates erilist tähelepanu haavatavatele elanikkonnarühmadele, eelkõige rändetaustaga inimestele. Rootsi võiks kasutada ka Euroopa Parlamendi ja nõukogu

([15]) Nõukogu 14. juuli 2023. aasta soovitus, milles käsitletakse Rootsi 2023. aasta riiklikku reformikava ja esitatakse nõukogu arvamus Rootsi 2023. aasta lähenemisprogrammi kohta (ELT C 312, 1.9.2023, lk 252).

([16]) See näitaja kajastab kõnealuste meetmete aastaseid eelarvekulusid, sealhulgas tulusid ja kulusid, millest on vajaduse korral maha arvatud energiatarnijate juhusliku kasumi maksustamisest saadud tulud.

([17]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. juuni 2021. aasta määrus (EL) 2021/1060, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfond+, Ühtekuuluvusfondi, Õiglase Ülemineku Fondi ja Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohta ning nende ja Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi, Sisejulgeolekufondi ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastu suhtes kohaldatavad finantsreeglid (ELT L 231, 30.6.2021, lk 159, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1060/oj).

määrusega (EL) 2024/795 ([18]) loodud Euroopa strateegiliste tehnoloogiate platvormi, et suurendada investeeringuid rohepööret toetavatesse tehnoloogiatesse. Puhta ja ressursitõhusa tehnoloogia arendamine ja tootmine, sealhulgas väärtusahelate tugevdamine ning tööjõu ja oskuste nappusega tegelemine, on oluline Rootsi piirkondade ning nende väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate pikaajalise kestlikkuse ja konkurentsivõime jaoks.

(23) Lisaks majanduslikele ja sotsiaalsetele probleemidele, mida käsitletakse taaste- ja vastupidavuskavas ning lahendatakse muude liidu vahenditega, seisab Rootsi silmitsi veel mitme väljakutsega, mis on seotud järgmisega: a) õpilaste, eelkõige ebasoodsa sotsiaal-majandusliku ja rändetaustaga õpilaste haridustulemuste halvenemine; b) puudulikud oskused, mis on kõige märgatavam ebasoodsa sotsiaal-majandusliku ja rändetaustaga inimeste puhul, ning c) kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamine.

(24) 2022. aasta rahvusvahelise õpilaste hindamise programmi (PISA) tulemuste põhjal on Rootsi õpilaste põhioskused alates 2018. aastast halvenenud. Kõige rohkem on olukord halvenenud matemaatikas, kus kehvemate tulemustega õpilaste osakaal ületas tublisti liidu eesmärki. Kehvade tulemuste määr on veelgi suurenenud ebasoodsa sotsiaal-majandusliku taustaga õpilaste hulgas ning lõhe riigis sündinud ja rändetaustaga õpilaste vahel on väga suur. Lisaks on oht, et kvalifitseeritud õpetajate jätkuv nappus hakkab haridussüsteemi kvaliteedile ja õpilaste tulemuslikkusele negatiivset mõju avaldama.

(25) 2022. aastal oli 15 %-l kõigist põhikooli lõpetavatest õpilastest liiga madalad või puudulikud hinded, mis välistab pääsu keskkooli. See mõjutab eelkõige ebasoodsa sotsiaal-majandusliku ja rändetaustaga õpilasi. Sellised õpilased on alaesindatud ka erakoolides, mille õpilastel on keskmiselt paremad võimalused õpingute jätkamiseks. Kuna enamik Rootsi töökohti nõuab kesk- või kõrgemat haridust, suurendab haridustaseme erinevus seega ka ohtu, et töökohta ei leita, mis mõjutab negatiivselt integreerumist.

(26) Eri rühmade oskuste tase ja haridustase erinevad märkimisväärselt. Need erinevused on kõige suuremad väljaspool liitu sündinud noorte puhul, kellel on Rootsis sündinud noortest väiksem tõenäosus, et nad on lõpetanud keskkooli ja neil on väiksema tõenäosusega töökoht, pooleli õpingud või väljaõpe. See vähendab nende töövõimalusi ja ohustab Rootsi suutlikkust parandada veelgi oma jätkusuutlikku konkurentsivõimet. Lisaks süvendab oskuste nappus veelgi tööjõupuudust, mis on eriti ilmne tööstus- ja teenindussektoris, ning kujutab endast suurt väljakutset riigi põhjapoolseimate piirkondade arengule ja rohepöördele.

(27) Praeguse poliitikaga tundub ebatõenäoline, et Rootsi saavutab liidu kasvuhoonegaaside heite vähendamise poliitika raames 2030. aastaks seatud eesmärgid (2030. aasta heitkoguste eesmärgid). Ajakohastatud põhjalikud stsenaariumid kasvuhoonegaaside heite kohta, mis kajastaksid poliitika muutusi 2023. ja 2024. aastal, puuduvad endiselt, kuna praegu kättesaadav valitsuse kliimaalane tegevuskava keskendub pikemale perioodile kuni 2045. aastani, aga puuduvad kvantitatiivsed stsenaariumid heitkoguste trajektooride kohta 2030. aastani. Mitmed ametlike ja sõltumatute asutuste uuringud näivad siiski kinnitavat, et Rootsi praegune poliitika toob kaasa märkimisväärse mahajäämuse võrreldes 2030. aasta heitkoguste eesmärkidega. Heitkoguste vähendamine maanteetranspordis on võtmetähtsusega, kui Rootsi tahab saavutada 2030. aastaks heitkoguste eesmärgid. Maanteetransport moodustab kolm neljandikku nafta ja naftatoodete energianõudlusest, mis on peamine fossiilkütustest pärit kasvuhoonegaaside heite allikas Rootsis.

([18]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. veebruari 2024. aasta määrus (EL) 2024/795, millega luuakse Euroopa strateegiliste tehnoloogiate platvorm (STEP) ja muudetakse direktiivi 2003/87/EÜ ning määrusi (EL) 2021/1058, (EL) 2021/1056, (EL) 2021/1057, (EL) nr 1303/2013, (EL) nr 223/2014, (EL) 2021/1060, (EL) 2021/523, (EL) 2021/695, (EL) 2021/697 ja (EL) 2021/241 (ELT L, 2024/795, 29.2.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/795/oj).

(28) Kuigi Rootsis on taastuvenergia osakaal kogu energiatarbimises liidu suurim, on tal endiselt kasutamata taastuvenergia potentsiaal. Seda potentsiaali saaks ära kasutada, et võtta arvesse Rootsi tööstuse jätkuvat elektrifitseerimist ning Põhja-Rootsis toimuvat uuenduslikku keskkonnahoidlikku tööstusarengut ja CO_2 heite vähendamist, mis nõuab veelgi suuremat elektritootmist. Riigi taastuvenergia tootmisvõimsuse suurendamisel on endiselt mitmeid takistusi. Selle tulemuseks võib olla see, et Rootsi ei suuda aastatel 2021–2030 suurendada tuuleenergia võimsust 13 GW võrra ja päikeseenergia võimsust ligikaudu 5 GW võrra, nagu ta oli kavandanud. Üks selline takistus on nii mere- kui ka maismaa tuuleenergiale lubade andmisega seotud piirangud. Need piirangud tulenevad muu hulgas ebatõhusatest loamenetlustest ning kohalike omavalitsuste ja kaitseasutuste vetoõigusest.

(29) Võttes arvesse komisjoni põhjalikku analüüsi ja tasakaalustamatuse olemasolu käsitlevaid järeldusi, kajastuvad määruse (EL) nr 1176/2011 artikli 6 alusel antud soovitused soovituses 1. Soovituses 1 osutatud poliitikameetmed aitavad kõrvaldada leibkondade suurest võlakoormast ja kõrgetest eluasemehindadest tulenevaid haavatavusi,

SOOVITAB Rootsil võtta 2024. ja 2025. aastal järgmisi meetmeid.

1. Esitada õigel ajal keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava. Vähendada leibkondade suure võlakoormuse ja eluasemeturu tasakaalustamatusega seotud riske, vähendades hüpoteeklaenude intressimaksete maksudest mahaarvamist ja suurendades perioodilisi omandimakse, samas luues asjakohased vahendid poliitika paremaks hindamiseks ja suunamiseks. Stimuleerida investeerimist eluasemeehitusse piirkondades, kus eluasemenappus on kõige suurem, eelkõige struktuursete tõkete kõrvaldamise kaudu ehitussektoris. Parandada eluasemeturu tõhusust, sealhulgas üürituru reformimise kaudu.

2. Võttes arvesse taaste- ja vastupidavuskava rakendamise viibimist, tunduvalt kiirendada selle rakendamist, sealhulgas REPowerEU peatüki rakendamist, tagades reformide ja investeeringute lõpuleviimise 2026. aasta augustiks. Kiirendada ühtekuuluvuspoliitika programmide rakendamist. Jätkata kõnealuste programmide vahehindamise raames keskendumist kokkulepitud prioriteetidele ja võtta samal ajal arvesse võimalusi, mida pakub Euroopa strateegiliste tehnoloogiate platvorm konkurentsivõime parandamiseks.

3. Parandada haridustulemusi, sealhulgas ebasoodsa sotsiaal-majandusliku ja rändetaustaga õpilaste puhul, tegeledes kvalifitseeritud õpetajate jätkuva nappuse probleemiga, tagades võrdsed võimalused koolisüsteemile juurdepääsuks ja toetades veelgi hariduse jätkamist keskkoolis. Arendada tööjõu, eelkõige ebasoodsa sotsiaal-majandusliku ja rändetaustaga töötajate oskusi sihipäraste poliitikameetmete ja vahendite abil, et parandada nende integreerimist tööturule.

4. Tagada kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamise eesmärkide saavutamine, vähendades eelkõige maanteetranspordi heidet, ning kiirendada ja ühtlustada loamenetlusi taastuvate energiaallikate kasutuselevõtuks, eelkõige meretuuleenergia ja maismaa tuuleenergia puhul.

Luxembourg, 21. oktoober 2024

Nõukogu nimel

eesistuja

NAGY I.